

Τότε . . (ὄμως δὲν βαστώ
Τὸ κονδύλι μου πετώ,
Τοῦ, τοῦ, τοῦ,
Γιατί παγώνω,
Μποῦ, μποῦ, μποῦ
Γιατί ζαρώνω).

ΜΑΓΚΑΛΙΟΝ ΚΑΙ ΤΑΝΔΟΥΡΙΟΝ

[Ἐκ τῶν τοῦ Σκαρλάτου Βυζαντίου]

Αἱ παντὶ ἀνέμῳ ἀναπεπταμένοι καὶ πλεκταὶ μάλλον ἢ κτισταὶ τουρικαὶ οἰκίαι θερμαίνονται τὸν χειμῶνα δι' ἀνθράκων. Καὶ διὰ τοῦτο τὸ χρισμώτερον τοῦ χειμῶνος ἐπιπλον εἶνε τὸ μαγκάλιον, μικρὸν ἢ μέγα, ὠριχάλκινον ἢ πῆλινον, καὶ τῶν πασσάδων ἀργυροῦν. Τὴν χρῆσιν δὲ τοῦ αἰθράνου τούτου ἀπαντῶμεν καὶ παρὰ τῷ Ἱερεμιάῳ—«Ὁ δὲ Βασιλεὺς ἐκάθητο ἐν οἴκῳ χειμερινῷ, ἐν τῷ μνηί τῷ ἐννάτῳ, καὶ ἦν τεθειμένον ἐνώπιον αὐτοῦ αἰθράνον πλήρες ἀνθράκων διαφανῶν». Αἱ δὲ γυναῖκες, ἵνα προφυλάξωσι τὴν ὄψιν αὐτῶν ἀπὸ τοῦ φλογμοῦ τοῦ πυραύνου καὶ οἰκονομήσωσι συγχρόνως καὶ τὰ κάρβουνα, ἐπένοησαν τὸ τανδούριον,¹ τοῦ ὁποίου δύσκολον νὰ συλλάβωσιν ἰδέαν αἱ Ἑλληνίδες, ἐὰν μὴ τὸ ἴδωσι.

Τὸ τανδούριον εἶνε εἶδος τραπέζης σκεπασμένης μὲ τάπητας καὶ πεπλώματα, καὶ περιεχούσης ἐντὸς μικροῦ πυραύνου κάρβουνα ἀναμμένα, ὅπου ζεσταίνουσι τοὺς πόδας αὐτῶν οἱ περικαθήμενοι. Ἡ χρῆσις τοῦ εἶναι οἰκονομικωτάτη καὶ, λόγῳ συναναστροφῆς, ὀμιλητικωτάτη.

Ἡ θερμάστρα ὑπάγει κατ' ὀλίγον νὰ ἐξοσρακίσῃ τὸ τανδούριον, καὶ ἴσως πρὸς ὠφέλειαν τῆς ὑγείας τῶν Κυριῶν, διότι πρὸς τοῖς ἄλλοις συνετέλει, λέγουσιν οἱ Ἀσκληπιάδαι, καὶ πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν αἰμορροΐδων, τῶν ὁποίων, κατὰ τὸν Χάμμερ, εἶνε καὶ συνώνυμον εἰς τὸ Περσικόν. Δὲν τολμῶ νὰ φιλονεικῶ, ὡς πρὸς τοῦτο, μετὰ τῶν ἐξοχωτάτων, ἀν καὶ ἐγνώρισα τριάκοντα ἴσως ἑκατοντούτιδας Κυρίας ἐν Κωνσταντινουπόλει, αἱ ὁποῖαι διεβίωσαν ὑγιέσταται, ζωηρόταται, εὐθυμόταται, καὶ ἀπέθανον, ὅταν πλέον ἐβαρύνθησαν νὰ ζῶσιν εἰς τὴν κόγχην τοῦ τανδουρίου των· ἐκεῖνο ὄμως, ὅπερ ἤξεύρω, εἶνε ὅτι, ἐὰν ἡ Ἑστία τῶν παλαιῶν ἦτον ἱερά, καὶ ἐν τῇ Εὐρώπῃ κατὰ τὸν Μεσαίωνα παρ' αὐτὴν ἦτον ἡ ἐντιμότερα θέσις, τὴν ὁποίαν κατεῖχε δικαιοματικῶς ὁ γέρον οἰκοδεσπότης ἢ ἡ οἰκοδέσποινα,¹ ὅθεν καὶ τὴν ἐκαλλώπιζον ὡς νύμφην, αἱ εὐγενεῖς συμπολιτιδὲς μου δὲν μένουσι κατ' οὐδὲν ὀπίσω τῶν παλαιῶν, ἐπιδεικνύμεναι περὶ τὸν τοῦ τανδουρίου των στολισμὸν ὅλην αὐτῶν τὴν πατροπαράδοτον φιλοκαλίαν· καὶ φρονῶ ὅτι διασιέδασις ἢ συνομιλία, τὴν ὁποίαν διεδέχετο πολλάκις περὶ τὸ μεσονύκτιον τὸ λεγόμενον *τσιλι-*

γκιρ-σοφρασί, εἶδος ἐπιδειπνίδος, περίεξ μεγαλοπρεπῶς ἐσρωμένον τανδουρίου, δὲν ἀναπληροῦται οὔτε διὰ τῆς παρεστίας, οὔτε διὰ τῶν ἀνακλιντρων. Ὅτι δὲ, καίτοι συντελοῦν πρὸς ἀνάπαυσιν, καὶ, ἂν θέλητε, ἐκλυσίιν τινα τοῦ σώματος, δὲν ἀφαιρεῖ ὄμως τίποτε τῆς ἀνδρίας τῆς ψυχῆς, ἀπόδειξις ὁ ἀείμνηστος ἐκεῖνος καὶ ἀληθῶς Ἱερός τοῦ Δραγασανίου λόγος, τοῦ ὁποίου ὄλοι σχεδὸν οἱ εὐγενεῖς λογιταὶ ἦσαν ἀναθρεμμένοι εἰς τὸ τανδούριον, καθ' αὐτὸ *Τανδούρ-τσελεμπήδες*, καθὼς τοὺς λέγουσιν. Αἱ δὲ Τούρκισσαι ἰδίως τόσον εἶνε ἀπὸ τοῦ τανδουρίου των ἀναπόσπαστοι, ὥστε, ὅταν ἐβλεπον τὴν Κυρίαν Κόμησαν *Desalleurs*, σύζυγον τοῦ πρέσβεως τῆς Γαλλίας ἐν Κωνσταντινουπόλει, φοροῦσαν τὸ λεγόμενον τότε *παραίριον*, εἶδος κρινολίνου, ὑπὸ τὸ ὅποιον ἐτοποθέτει ὁ ὑπρέτης τὸ συνειθιζόμενον ὑπὸ τῶν Κυριῶν ἐν Εὐρώπῃ αἰθράνον (*chauffe-rette*), ἔλεγαν θαυμάζουσαι πρὸς ἀλλήλας: «Ἰδοὺ ἡ Ἑλσαῖ-μπεη *Χαρροῦμ*, ἣτις φέρει μεθ' ἑαυτῆς τὸ τανδούριόν της!»

ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΕΝ ΑΓΓΛΙΑΙ

Τὰ Χριστούγεννα εἶνε ἑορτὴ δημοτικωτάτη ἐν Ἀγγλίᾳ περιλαμβάνουσα δύο ταυτοχρόνως ἑορτὰς ἡμῶν. τὰ Χριστούγεννα καὶ τὸ Νέον Ἔτος. Εἶνε δ' ἐξαιρέτως ἡ ἑορτὴ τῶν παιδιῶν, ἅτινα καθίστανται οἱ τύρανοι τῆς ἡμέρας, τὰ πάντα ἀνατρέποντες καὶ φερόντες ἄνω καὶ κάτω. Ἡ ἑορτὴ αὕτη πανηγυρίζεται ἰδίως διὰ συμποσίων φαιδροτάτων καὶ ἀτελευτήτων, φιλοξενία δὲ ἄκρα μετὰ χαρᾶς ἐπικρατεῖ ὅλην τὴν ἡμέραν. Πανταχόθεν αἱ καπνοδόχοι καπνίζουσιν, οἱ κλίβανοι εἶνε κατὰ μέστωι κρατῶν κομισθέντων ὑπὸ ἀνθρώπων μετρίως καταστάσεως, οἱ ὄβελοι περιστρέφονται, οἱ φανοὶ, αἱ δᾶδες, οἱ λύχνοι, αἱ λαμπάδες, τὸ φωταερίον ἀστράπτουσιν ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὀμιχλώδους νυκτός. Ἀμύθητος δὲ εἶνε ἡ ποσότης τῶν καταναλισκομένων πτηνῶν μάλιστα δὲ τῶν χηνῶν. Βασίλισσα δὲ τῆς ἑορτῆς εἶνε ἡ *πουδίγγα*, τὸ κατ' ἐξοχὴν ἔθνικόν πλακούντιον, ὡς παρ' ἡμῖν τὰ *χριστόψωμα* καὶ ἡ *βασιλοπίττα*, ὅθεν καὶ ἡ εὐτελεστάτη τῶν τραπέζων ἔχει τὴν ἡμέραν ταύτην *χῆνα* καὶ *πουδίγγαν*, πρὸς πανηγυρισμὸν τοῦ *Κρίστμας*, ὡς ὀνομάζουσιν οἱ Ἀγγλοὶ τὰ Χριστούγεννα. Οἱ ὑπρέται καὶ οἱ προμηθευταὶ τῶν μεγάλων οἰκιῶν ἔρχονται τὸ μεσονύκτιον εἰς τὰς οἰκίας τῶν κυριῶν των καὶ τῶν πελατῶν, καὶ ἄδοντες τὰ Χριστούγεννα προτείνουσιν εἰς αὐτοὺς τὸ *κουί τῶν Χριστουγέννων*, ἐν ᾧ θὰ τεθῶσι τὰ εἰς αὐτοὺς προωρισμένα δῶρα.

Τὰ Χριστούγεννα ἐπανηγυρίζοντο ἄλλοτε μετὰ πολὺ πλείονος λαμπρότητος καὶ διαχύσεως. Τὸν ἸΓ' αἰῶνα βλέπομεν ἱερέα καὶ βασιλέα ἡγουμένους φαιδρᾶς καὶ πολυπληθοῦς συνοδείας προσωπιδοφόρων πάσης τάξεως, ἄδόντων τὰ Χρι-

1. Ἐκ τοῦ Τέν-νοῦρ, σώματος θέρμανσις.

2. Ἐθιμον πανάρχαιον· διότι καὶ ὁ Ὅμηρος τοὺς γέροντας γονεῖς τῆς Ναυσικάας παρὰ τὴν ἑστίαν καθίζει.

στούγεννα. Μετημφισμένοι άλλοκότως θεράποντες, παιδιά, τεχνίται, πάντες ἀδιακρίτως προσέρχονται πρὸς τὴν βασιλίσαν τῆς ἑορτῆς τείνοντες τὸν *κουμπάρων* των καὶ αἰτοῦντες γενναιοδωρίαν χαρᾶς, φαιδρότητα, γέλωτος, ἐλεημοσύνην τέρψεων καὶ ἡδονῶν. Ἐρρῆκος ὁ Β' ὑπηρετεῖ αὐτὸς τὸν εὐωχοῦμενον υἱὸν του, τὸν βασιλέα τοῦ συμποσίου, ἐν ἤχοις σαλπίγγων κομιζῶν τὸ πινάκιον τῆς τιμῆς, κεφαλὴν κάπρου, ὅστις ἐστεμμένος δάφνη καὶ δενδρολιθάνην ἔχει κεκαλυμμένους τοὺς χαυλιόδοντας αὐτοῦ ὑπὸ πορφυρῶν μῆλων καὶ χρυσιζόντων πορτοκαλίων. Τέλος δὲ τριάκοντα καὶ ἑκατὸν πολῖται, οἱ ἰσχυρότατοι τῶν ἐν Λονδίῳ, φέροντες στολὰς καὶ τίτλους φαντασιώδεις, βασιλέως, βασιλίσσης, ὑπουργῶν, ἐκλελεγμένους ὑπὸ τῆς Μωρίας, ἵππεῖς ἵππεύοντες χαρτίνους ἵππους, σαλπίζοντες, ἀνασειόντες δάδας τρέχουσιν εἰς Κήσιγκτον εἰς συνάντησιν τοῦ ἐκγόνου Ἐδουάρδου τοῦ Α', πάντες ἐν μιᾷ χαρᾷ συνηνωμένοι, πάντες ἄδοντες τὰ Χριστούγεννα!

Καὶ τοι δὲ τὴν σήμερον ἡ ἑορτὴ τῶν Χριστουγέννων δὲν πανηγυρίζεται μετὰ τοῦ αὐτοῦ καὶ ἄλλοτε θορύβου, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει ὅμως Ἄγγλος μὴ ἐξεγειρόμενος εὐθυμος τὴν αὐγὴν τῆς μεγάλης ταύτης καὶ ἐπισήμου ἡμέρας. Πᾶν δὲ ὅ τι ἀναφέρεται εἰς τὸν στόμαχον διὰ μέσου τῶν ὀφθαλμῶν, εἰν' ἐκτεθειμένον κατὰ μῆκος τῶν ὀδῶν μετ' ἔθνικῆς ὄντως εὐαρεσκείας ἀπὸ τοῦ περρόχρου κρομμύου τῆς Μαλάγας μέχοι τῶν πελωρίων ἐκείνων τμημάτων τοῦ κρέατος, ἄτινα μόνον ἐν Ἄγγλιᾳ βλέπει τις, καὶ ἄτινα φαίνονται προωρισμένα εἰς πλήρωσιν τοῦ στομάχου γίγαντός τινος πελωρίου. Ἐνοεῖται δὲ ὅτι αἱ ἀπολαύσεις τῶν Χριστουγέννων δὲν περιορίζονται μόνον ἐν τῷ στομάχῳ, ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ κλεπτά φιλήματα, καὶ διεξοδικὰ παραμύθια ἄτινα ὁ πάππος διηγεῖται εἰς τὴν περίξ αὐτοῦ πρὸ τῆς πυρᾶς περικαθημένην οἰκογένειαν. Ἐν τινι διηγήματι αὐτοῦ ὁ διάσημος ἄγγλος μυθιστοριογράφος Κάρλος Δίκενς παρεισάγει κύριόν τινα Πίκουικ, ὅστις δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς τύπος γνησίου Ἄγγλου εὐπατρίδου κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Χριστουγέννων. Κατασπάζεται τὰς νεαρὰς γυναῖκας, αἵτινες καὶ αὐταὶ ἀντασπάζονται αὐτὸν, ἀκροᾶται μετὰ ἀρρήτου ὑπομονῆς παραμύθια ἀτελεύτητα, καμαρώνει ἰστάμενος πρὸ τῆς ἐστίας, καὶ πίνει πόνος ὅσον χωρεῖ ὁ στόμαχος ἀνθρώπου. «Ἀληθῶς μεμψιμοιροὶ τινες ἠθικολόγοι διατείνονται ὅτι τὰ πράγματα δὲν γίνονται ὅπως περιγράφονται, λέγει που ὁ Γάλλος Λουμπλάν, λέγουσιν ὅτι αὐτοὶ τοῦλάχιστον οὔτε ἔδοσαν κλεπτόν φιλήμα οὔτε ἔλαβον, ὅτι οὐδόλως ἐπέρχονται δυσπεψίαι, ὡς θὰ ἐπίστευέ τις ἀναγινώσκων τὰ διηγήματα καὶ τὰς περιγραφὰς τῶν κατὰ τὰ Χριστούγεννα ἐκδιδομένων βιβλίων τῆς λεγομένης *φιλολογίας*

τῶν Χριστουγέννων. . . Καὶ ὅμως πανταχοῦ βλέπει τις ἀγγελίας πεπτικῶν καταποτίων πρὸς χρῆσιν τῶν πανηγυριζόντων καὶ νῦν τὰ Χριστούγεννα, ὡς πάλαι ποτὲ οἱ πρόγονοι αὐτῶν. Ὅπως δὴποτε δὲν θὰ ὑπῆρχε λόγος χαρᾶς καὶ ἀπολαύσεως, ἐὰν μὴ ὁ ἄνθρωπος ἐνίοτε καὶ ἐν μέσῳ τῶν πικροτάτων αὐτοῦ θλίψεων ἤγετο νὰ θεωρῆ τὸν βίον ἀπὸ τῆς ἤττον λυπηρᾶς αὐτοῦ ὄψεως. Πολλάκις τὸ ἤδη λήγον ἔτος ὑπῆρξεν εἰς πολλοὺς ἀνθρώπους σκληρὸν καὶ βαρὺ, καὶ τὸ ἤδη προσερχόμενον δὲν προσέρχεται χωρὶς καὶ νὰ ἐμποιῇ ἀνησυχίαν τινά».

Πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἀνωτέρω γεγραμμένων παρατίθωμεν τὰ ἐπόμενα, ληφθέντα ἐξ ἄρθρου δημοσιευθέντος διὰ τινος ἐφημερίδος τὴν ἐπομένην ἐβδομάδα τῆς ἑορτῆς τῶν Χριστουγέννων ἐν Λονδίῳ.

Ἐπειδὴ τὸ ἔτος τοῦτο συνέπεσε Κυριακὴν ἡ ἑορτὴ τῶν Χριστουγέννων, ἡ μεγάλη ἐθνικὴ ἑορτὴ τῆς Ἀγγλίας καὶ Ἰρλανδίας (τῆς πρεσβυτεριανῆς Σκωτίας μὴ ἑορταζούσης τὰ Χριστούγεννα), παρετάθη πέρα τοῦ συνήθους. Τὸ Σάββατον οἱ μεγάλοι ἐμπορικὸι οἶκοι ἀνέστειλαν τὰς ἐργασίας των ἐπαναλαβόντες αὐτὰς τὴν Τρίτην τὸ παράδειγμα δὲ τούτων ἐμιμήθησαν τὴν Δευτέραν καὶ τὰ μικρότερα ἐμπορικὰ καταστήματα. Ὡστε τὸ ἔτος τοῦτο τριήμερος ἐγένετο ἄργια, καὶ ἐπειδὴ εἴθισται νὰ διέρχωνται τὰς ἡμέρας ταύτας ἐν ταῖς ἐξοχαῖς, τὸ Λονδίνον ἀπέμεινεν ἔρημον πλέον τοῦ συνήθους. Ἀλλὰ καὶ οὕτω δὲν ἐφάνησαν αἱ ὁδοὶ τοῦ Λονδίνου ἔρημοι, ἀλλὰ λίαν πρῶτὴ πλῆθος λαοῦ κατέκλυσεν αὐτὰς ἑορτάσιμα ἐνδεδυμένον. Μιμικαὶ δὲ παραστάσεις καὶ ἄλλα νέα θεάματα παρίσταντο εἰς τὰ δεκατέσσαρα θέατρα τῆς πόλεως. Πᾶσα δὲ αἱ οἰκίαι κατεκοσμοῦντο ὑπὸ κλάδων χαμαιδάφνης μετὰ τῶν ἐρυθρῶν αὐτῶν κόκκων. Πᾶν παιδίον κρατεῖ καὶ πορτοκάλιον, αἱ δὲ οἰκογένειαι ἐν χορῷ περιπλανῶνται ἀνὰ τὰς ἐξοχὰς τερπόμεναι καὶ εὐθυμοῦσαι, καὶ τὴν ἑσπέραν ἐπὶ τῆς ὑπὸ τῶν φαιδρῶν δαιτυμόνων περικυκλουμένης τραπέζης κείνται μεγαλοπρεπῶς ὁ ἰνδικὸς ἔρνος καὶ ἡ πουνδίγγα, τὰ ἐκ παραδόσεως ἀναπόφευκτα ταῦτα κοσμήματα τῆς ἑορτῆς. Τὰ ἀγγλικὰ σχολεῖα δύο ἔχουσι κατ' ἔτος διακοπὰς τῶν μαθημάτων, τὴν μὲν μακροτέραν τὸ θέρος, τὴν δὲ τὰ Χριστούγεννα, καὶ διὰ τοῦτο ἴσα ἴσα ἡ ἑορτὴ εἶνε οὐσιωδῶς οἰκογενειακὴ ἑορτὴ, διότι συναθροίζονται εἰς τὴν οἰκίαν τὰ πανταχοθεν διεσπαρμένα ἐν τοῖς σχολαίσις παιδιά. Εἶνε καὶ ἡ πρώτη τοῦ ἔτους καὶ ἡ δωδεκάτη νύξ ἡμέραι σχολῆς, ἀλλ' αὐταὶ εἶνε ἑορταὶ δευτερεύουσαι ὡς πρὸς τὰ Χριστούγεννα καὶ τὰς κατ' αὐτὰς τελοῦμένας οἰκογενειακὰς συναθροίσεις καὶ εὐωχίας, τὰ παντοῖα παιγνίδια καὶ τοὺς ποικίλους χοροὺς καὶ τὰς διασκεδάσεις. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὰ θρησκευτικὰ ἐν Ἀγγλίᾳ ἔθιμα ἀπαγορεύονται τὴν Κυριακὴν αἱ τοιαῦται

διασκεδάσεις, ἀνεβλήθη ἡ τελετὴ τῶν Χριστουγέννων ἀπὸ τῆς 25 εἰς τὴν 26 τοῦ μηνός. Ἡ ἐπιούσα τῶν Χριστουγέννων ὀνομάζεται *ἡμέρα πυγμαχίας*, καὶ ὁ χύδην λαὸς τῆς Ἀγγλίας ἐπιδίδεται μετὰ χαρᾶς εἰς τοὺς προσφιλεῖς τούτους ἀγῶνας. Οἱ δὲ κύριοι συγχωροῦσιν εἰς τοὺς ὑπηρέτας νὰ μετέχωσι τῶν διασκεδάσεων τούτων. Καὶ ἕκαστον δὲ θέατρον τὴν ἡμέραν ταύτην παρέχει εἰς τοὺς θεατὰς αὐτοῦ καὶ νέαν τινὰ μιμικὴν παράστασιν, ἢ δράμα τι ὑπόθεσιν ἔχον δημῶδες παραμύθιον ἢ δημῶδη τινὰ παράδοσιν. Ὅσημέραι δὲ τὰ θεάματα ταῦτα γίνονται λαμπρότερα, αἱ σκηναὶ διακοσμήσεις ποικιλώτεραι, καὶ τὸ πλῆθος συνθεῖται μετὰ μεγίστης προθυμίας πρὸ τῶν πυλῶν τῶν θεάτρων. Τὰ Χριστουγέννα ὡσαύτως εἶνε ἡ ἡμέρα τῆς ἐλεημοσύνης καὶ τῆς φιλοξενίας, καὶ αἱ ἐφημερίδες εἶνε μεσαὶ προσκλησέων ὑπὲρ παντοίων ἀγαθοεργῶν σκοπῶν. Αἱ συνεισφοραὶ ἀφθονοῦσι, καὶ τὰ βαλάντια τῶν ἰδιωτῶν ἀφειδῶς ἀνοίγονται παρέχοντα τὸ ἀναλογοῦν μέρος εἰς τοὺς πένητας ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ ἐθνικῇ εορτῇ. Ὑπάρχει δὲ ἔθιμον νὰ διανέμωσι μικρὰ τινα δῶρα εἰς τοὺς ὑπηρετοῦντας, εἰς τοὺς γραμματοκομιστὰς κλπ. κλπ. Τούτου δ' ἕνεκα πλεῖστοι τῶν Ἀγγλῶν ἀπέρχονται τὴν ἡμέραν ταύτην εἰς τὰς ἐξοχὰς, ἢ ἀποφύγωσι τὰς νενομισμένας ταύτας δαπάνας, καὶ μόνον ἐπανέρχονται εἰς Λονδίνον ἀφ' οὗ αἱ κοινωνικαὶ σχέσεις ἐπαναλάβωσι τὴν συνήθη αὐτῶν φορὰν».

Τέλος δὲν πιστεύομεν ὅτι οἱ ἡμέτεροι ἀναγνώσται θὰ μεμψῶσιν ἡμᾶς ὡς μακρολογοῦντας, ἐὰν ὑποβάλωμεν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν τὴν ζωηροτάτην, γραφικωτάτην ἄμα δὲ καὶ ἀληθεστάτην εἰκόνα τῶν Χριστουγέννων, ἣτις ἐγράφη ποτέ· ὀφείλεται δὲ ἡ εἰκὼν αὕτη εἰς τὴν ζωηράν καὶ πρωτότυπον γραφίδα τοῦ κ. Λουμπλάν.

«Ὁ μὴ ἰδὼν τὰ ἐργαστήρια καὶ τὰ κρεσπωλεῖα τοῦ τόπου τούτου—μάλιστα τὰ κρεσπωλεῖα—τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων οὐδὲν εἶδε. Μὰ τὸ ναί, ἐὰν εἶνε ἀληθὲς, καθ' βεβαιοῦσιν αἱ πιστεύουσαι ψυχαί, ὅτι προσεγγιζόντων τῶν Χριστουγέννων τὰ ἄλογα ζῶα λαμβάνουσιν αἴφνης τὸ δῶρον τοῦ λόγου, αἱ συνδιαλέξεις αὐτῶν περὶ τῆς τύχης, ἣτις τὰ ἀναμένει, θὰ εἶνε βεβαίως πολὺ λυπηραὶ, καὶ θὰ ἀνακοινῶσι πρὸς ἄλληλα λυπηρὰς σκέψεις, βλέποντα πόσον τῇ 20 Δεκεμβρίου λησμονεῖ εἰς ὄλος λαὸς τῆς σοφῆν ταύτην γνώμην τοῦ Σενέκα: *Μεγα τῆς ἐλευθερίας μέρος ἐστὶ τοῦ κρατεῖν τῆς κουλίας, Magna pars libertatis est bene moratus venter.*

»Ὅποια πελώρια τεμάχια κρέατος, ὕψιστοι θεοί! Ὅποια ὄρη αἱ μορρῦτων κρεάτων! Ὅποια πολυτέλεια μεγαλοπρεπῶν ἐδωδύμων! Ὅποια λατρεία πρὸς τὸν βουὺν! Καὶ πῶς ἐννοεῖ τις ὅτι βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας κατέταξεν εἰς τὴν τάξιν τῶν ἵπποτῶν τὴν βοεῖαν ῥάχιν! Ναί, ἀλή-

θειαν λέγω, ἵπποτης εἶνε ἡ βοεῖα ῥάχιν ἐνταῦθα, τιτλοφορουμένη *σιρ Λόρν* καὶ τὸν τίτλον τοῦτον ἔχει παρὰ Καρόλου τοῦ Β'.

»Ὑπάρχουσιν ἐν Ἀγγλίᾳ ἄνθρωποι καλλιεργοῦντες λάχανα; Οὐχί, ἐλπίζω, διότι οἱ τοιοῦτοι θὰ ἦσαν προδοταὶ τῆς Πατρίδος. Ὅπως δὴ ποτε ἡ 25 Δεκεμβρίου εἶνε ἡμέρα καταισχύνουσα αὐτούς. Διότι κατὰ μυριάδας μετρεῖσθε, ὧ ὑπερρφάνως ἐκτεθειμέναι πρὸ τῆς σαρκοβορωτάτης ἐν ἀνθρώποις φυλῆς, βόειαι κεφαλαί, ῥύγγη κάπρου, ἰνδικοὶ ὄρνιθες, πάπιαι, ὄρνιθια, ἀλεκτρούνες, χῆνες, τέτρακες, πέρδικες, φασιανοί, χαρδριοὶ, λαγιδεῖς, ἀγριοπάπιαι, σκολόπακες, καὶ ὑμεῖς, ὧ ἰχθύς παντοῖοι τό τε εἶδος καὶ τὸ μέγεθος, ὧν ἡ ἀπαριθμησις θὰ κατεπύνοι τὴν ὑπόμονον μεγαλοφυῖαν τοῦ Ὁμήρου!

»Ἄλλ' ἡ ὀμίχλη τῶν Χριστουγέννων καλύπτει τὴν γῆν. Ἀνατέλλει ἡ ἡμέρα τῆς γενικῆς γαστριμαργίας, ἡ μεγάλη ἡμέρα, ἡ ἡμέρα καθ' ἣν ἡ δυσπεψία ἀποτελεῖ μέρος τῶν ἐθνικῶν θεσμῶν. Ἴνα δὲ παρασκευασθῶσιν εἰς αὐτὴν ἀξιοπρεπῶς οἱ μᾶλλον προνοητικοὶ ἐφρόντισαν νὰ ἐφοδιασθῶσι διὰ καταποτίων πεπτικῶν, ἅτιν' ἀναγγέλλουσι διὰ τῶν ἐφημερίδων οἱ κ. κ. φαρμακῆμοροι. Καὶ ἤδη δ' ὁ ἔχθρὸς δύναται νὰ ἐλθῆ νῆ Δίκα, οὐδεὶς φοβεῖται αὐτόν!

»Ἐὰν δὲ καὶ σήμερον ἔτι χορεύωσι μετὰ τῆς αὐτῆς καὶ πρότερον προθυμίας, ἐὰν ἡ «πυρὰ τῶν Χριστουγέννων» ὑπάρχη ὡς ἄλλοτε, ἐὰν τὰ κλεπτὰ φιλήματα συγχωροῦνται ἔτι, ἐὰν δηλ. οἱ ἄνδρες ἔχωσι τὴν ἀδειαν νὰ ἀσπάζωνται τὰς γυναῖκας, ὡς καὶ κατὰ τὸ παρελθόν, δὲν δύναμαι νὰ το βεβαιώσω. Ἴσως οὐχί. Ἀλλὰ περὶ τῶν τιμῶν ὅμως τῶν ἀπονεμομένων εἰς τὸν βουὺν, τὸν ἰνδικὸν ὄρνιν καὶ τὴν σεβασμίαν *πουδίγγαν* οὐδὲν ἀπώλεσεν ἐκ τῆς δυνάμεώς της ἡ παράδοσις, οἱ υἱοὶ εἶνε ἀξιοὶ τῶν πατέρων. Ὅσην *πουδίγγαν* καταβροχθίζουσιν ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐν ὠρισμένη τινὶ ὥρᾳ, θὰ ἡδύνατο νὰ καταπλήξῃ καὶ τὸν ἀδδηφαγότατον γίγαντα.

»Ἄλλὰ τὰ Χριστουγέννα ἔχουσι καὶ τὴν λεπτήν καὶ ἐπαγωγὸν αὐτῶν ὄψιν, τὴν οἰκογενειακὴν ἀγάπην. Τὴν ἡμέραν ταύτην βρέχει παιγνίδια καὶ τὰ παιδιά εἶνε κύριοι τῆς καταστάσεως τῶν πραγμάτων. Εἶνε ἡ σειρά των νὰ διοικήσωσι! Ἐναδρυνόμενα ἐπὶ τῇ ὑπὸ τῶν γηραιῶν γονέων των ἀναγωνιζομένη ἐξουσία καὶ τὰς χεῖρας ἔχοντα μεστὰς θησαυρῶν, ἔχουσι μυρίουσ ὄσουσ λόγους εὐχαρίστους ἵνα πιστεῦωσιν ὅτι τὰ ἀγαπῶσι πλέον τοῦ συνήθους, καὶ ὠφελοῦνται τῆς περιστάσεως ταύτης, ἄριστα ποιοῦντα.

»Μετὰ τὰς μεγάλας χαρὰς καὶ τέρψεις ἔρχονται αἱ μικραὶ ἐνοχλήσεις. Τίς κρούει τὴν θύραν; Ὁ γραμματοκομιστὴς εὐχόμενος «καὶ εἰς ἔτη πολλὰ». Ἐχει καλῶς· οὐδεὶς ἀγνοεῖ τί σημαίνει ἡ εὐχὴ αὕτη.

Ἐρχεται ἔπειτα ὁ γαλακτοπώλης, ἔπειτα ὁ

ὕπνρητος τοῦ ἀρτοπώλου, ὁ τοῦ κρεοπώλου, ὁ τοῦ ὄψοπώλου, ἔπειτα ὁ καπνοδοχοκαθαριστής, ὁ ὀδοκαθαριστής, ἔπειτα ὁ τυχῶν ὑπόχωρος ἐπαίτης.

Καὶ αὐτοὶ δὲ τολμῶσι νὰ ἐμφανίζωνται τείνοντες τὴν χεῖρα, οἵτινες ἐβδομάδα ὅλην ἐθεώρησαν εὐάρεστον καὶ ὅσιον νὰ σας ἀφυπνίζωσι παιανίζοντες ὑπὸ τὰ παράθυρά σας· καὶ ὁποῖα μουσική! ἀλλὰ δὲν πειράζει· πρέπει πάντες οἱ ἄνθρωποι νὰ ζήσωσι. Καὶ ἐὰν ἡ κοινωνία σύγκριται ἐκ δύο τάξεων, τῶν ἐχόντων πλεῖον αἰδέσματα ἢ ὀρεξιν, καὶ τῶν ἐχόντων πλεῖον ὀρεξιν ἢ αἰδέσματα, τί ἔχουσιν οἱ πρῶτοι νὰ παραπονεθῶσι; Μὴ γὰρ δὲν εἶνε προδηλότατον ὅτι ἡ εὐθυμία τοῦ πτωχοῦ αὐξάνει τὴν εὐπορίαν τοῦ πλουσίου;

Πρὸς δὲ τούτοις τὴν δευτέραν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων ἀρχοῦνται τὰ μιμικὰ θεάματα· εἶνε ἡ ὥρα τοῦ ἀσέβητου γέλωτος, καὶ οὐδαμοῦ ἀλλαγῆς γελῶσιν ἐν ὀρισμένῳ χρόνῳ οἱ ἄνθρωποι ὅσον ἐν Ἀγγλίᾳ. Χαίρετε, τραγωδίαί καὶ κωμωδίαί, δράματα καὶ μελοδράματα! Χαίρε, Σαιξπήρ! Ἐπι ἕξ ἐβδομάδας ἐν πᾶσι τοῖς θεάτροις τῆς Ἀγγλίας θὰ βασιλεύσιν οἱ γελωτοποιοὶ καὶ θὰ παρίστανται θαυματουργίαι περιέχουσαι λιτανεῖας γιγαντιαίων προσωποφόρων, θεαινῶν κρεμαμένων μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὅτι ἀλλόκοτον δύναται νὰ ἐπινοήσῃ νοῦς ἀνθρώπου καὶ ὅτι φανταστικὸν καὶ λαμπρὸν ἡ τέχνη τοῦ σκηνογράφου.

Ἐν τῷ θεάματι τούτῳ, πάντοτε τὸ αὐτὸ, πάντοτε νέον, ἔχει παρὰ τοῖς Ἀγγλοῖς θέλητρον, οὗ τὴν δύναμιν δὲν δύναμαι νὰ παραστήσω ἄλλως ἢ παραβάλλων αὐτὸ πρὸς τὸ μυστηριώδες, ἐπιβάλλον, αἰώνιον θέλητρον τοῦ θεάματος τῶν νευροσπάστων. Ἐπι ἕξ ἐβδομάδας, λέγω, τὰ θεάτρα θὰ βριθῶσιν ἀνθρώπων συνωστίζομένων καὶ συγκρουομένων πρὸ τῆς εἰσόδου αὐτῶν. Τινὲς πάμποιοι καὶ τινες μάμμαι ἠθέλησαν νὰ με πείσωσιν ὅτι ἐπορεύοντο εἰς τὸ θέατρον χάριν τῶν παιδίων των, ἀλλ' ἐγὼ τοὺς συνέλαβον, τοὺς ὑποκριτάς, διασκεδάζοντας πρὸς ἴδιον λογαριασμὸν — μετὰ πλείστης ὅσης φιλοπατρίας, ἐννοεῖται — καθ' ὅσον τὰ μιμικὰ θεάματα ἔχουσι χαρακτηρὰ ἐθνικόν, ὡς καὶ ἡ ποὺδλίγγα.

Ἐποῦ τί ἐστὶ Χριστούγεννα. Τὸ πάντων δὲ δεινότατον εἶνε τὸ νὰ μὴ ἔχῃ τις τῆς τῆς τῆς τῆς πρὸς παρασκευὴν ἀξιολόγου γεύματος τὴν 25 Δεκεμβρίου. Ἐγὼ ἐνώπιόν μου ἐπιστολὴν σταλεῖσάν μοι κατ' αὐτὰς ὑπὸ ἀνεστίου τινός· ἐκ τῶν μυρίων ὅσων λόγων, πάντων ἀποχρώντων φεῦ! ἵνα ἐφαρμοσθῇ εἰς αὐτὸν τὸ ἅγιον ῥῆμα «Βοηθεῖτε ἀλλήλους», ὁ μόνος λόγος δὲν αὐτὸς ἐθεώρησεν ὡς πλείονος λόγου ἄξιον καὶ συγκινητικώτερον, ἦτο οὗτος: «Θὰ διέλθω τὰ Χριστούγεννα ἀνευ χαρᾶς καὶ εὐωχίας, ἐὰν δὲν με βοηθήσητε».

Ἐν τῇ δυνάμει δὲ τοῦ ἐπιχειρήματος τούτου τοσοῦτον καλῶς ἐννοοῦσιν ἐν Ἀγγλίᾳ, ὥστε θαυμαστὸν ὄντως εἶνε τὸ νὰ ἴδῃ τις μετὰ πόσης σπουδῆς καὶ προθυμίας λύνονται τὰ βαλάντια τῆν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων. Οἱ πάντοτε ἐλεήμονες Ἀγγελοὶ γίνονται δις τοιοῦτοι τὴν ἐποχὴν ταύτην. Καὶ ἀγνοῶ μὲν ἐὰν ἡ γενναϊότης αὕτη πηγάζει ἐκ τοῦ στομάχου μάλλον, ἀλλ' ὅτι γινώσκω καλῶς εἶνε ὅτι ἐκ τῶν Χριστουγεννικῶν ἐκείνων τραπεζῶν πίπτουσι κατ' ἔτος ἄφθονα ψιχία εἰς παρηγορίαν τοῦ Λαζάρου».

Π. Ι. Φ.

ΤΟ ΔΕΝΔΡΟΝ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ

Κατὰ τὰς παραμονὰς τῶν Χριστουγέννων αἱ ὁδοὶ τῶν γερμανικῶν πόλεων προσλαμβάνουσι φαιδρὰν, ὅπως ἐκτακτὸν ὄψιν. Κίνησιν τις ἀσυνήθης παρατηρεῖται, ἐπὶ δὲ τῶν χιονοσκεπῶν πεζοδρομίων χιλιάδες μικρῶν ἢ μεγάλων κλάδων βελονοσφύλων δένδρων, ἐλατῶν ἰδίως καὶ πιτύων, πεφυτευμένων ἐπιμελῶς ἐν πλησίαις γάστραις, ἢ καὶ δενδρύλλια σὺν αὐταῖς ταῖς ῥίζαις, ἐκτίθενται πρὸς πώλησιν, χλοάζοντα καὶ δροσερά. Ἐκάστη οἰκογένεια θάγοράσῃ ἐν τούτων, ἵνα, κοσμήσασα αὐτὸ καταλλήλως, ἐτοιμάσῃ τὸ Δένδρον τῶν Χριστουγέννων.

Τὴν ἐσπέραν τῆς ἐορτῆς τὸ δένδρον εἶναι ἐστημένον παρὰ τὴν ἐστίν, ἀκτινοβολοῦν ἐκ τοῦ φωτός πολυαριθμῶν μικρῶν πολυχρόμων κηρίων, ἐπιτηδεῖως προσδεδεμένον εἰς τοὺς κλάδους αὐτοῦ. Ταῖναι καὶ σημαῖαι μικροσκοπικαί, ἐπίχρυσα μῆλα καὶ κάρυα, ἀμυγδαλωτὰ, σακχάρινοι ἀνθρωπίσκοι, τεμάχια χάρτου χρωματιστοῦ, κορινίσκοι πλήρεις σταφίδων καὶ ἄλλων τρωγαλίων, πολλάκις δὲ καὶ πολύτιμα μικρὰ κοσμήματα, στολιζοῦσι τὸ δένδρον, μετασχηματίζοντα αὐτὸ εἰς φωτοβόλον γραφικὴν πυραμίδα. Κάτωθεν, παρὰ τὰς ῥίζας, ἐκτίθενται τὰ μεγαλείτερα καὶ βαρύτερα δῶρα, ἅτινα κομίζει εἰς τὰ παιδιά, καὶ εἰς τοὺς πρεσβυτέρους ἀκόμη, ὁ σακχάρινος νήπιος Χριστός, ὁ κοσμῶν τὴν κορυφὴν τοῦ δένδρου.

Τὸ ἔθιμον τοῦτο εἶναι τὰ μέγιστα διαδεδομένον οὐ μόνον καθ' ἅπασαν τὴν Γερμανίαν καὶ τὰς γερμανικὰς χώρας, ἀλλὰ καὶ ὅπουδήποτε εὐρίσκεται οἰκογένεια γερμανικῆ. Ἐν αὐτῇ τῇ Κριμαίᾳ καὶ πρὸ τῶν Παρισίων, ὑπὸ τὸν κράτον τῶν τηλεβόλων, οἱ Γερμανοὶ δὲν παρημέλησαν νὰ τελέσωσι περὶ τὸ δένδρον τὴν ἐορτὴν τῶν Χριστουγέννων, καὶ νὰ διανείμωσιν ἀλλήλοις τὰ δῶρα, ἅτινα οἱ λατινικοὶ λαοὶ καὶ ἡμεῖς συνειθίζομεν νὰ δίδωμεν κατὰ τὴν πρώτην τοῦ ἔτους.

Πρὸ τεσσάρων περιποῦ δεκαετηρίδων τὸ ἔθιμον ἐπεξετάθη βαθμηδὸν εἰς Οὐγγαρίαν καὶ εἰς ἄλλας χώρας τοῦ αὐστριακοῦ κράτους, ὅπου πρότερον ἦν καθ' ὀλοκληρίαν ἀγνωστον. Σχεδὸν

δὲ ταυτοχρόνως εἰσῆχθη διὰ μὲν τῆς δουκίσσης τῆς Αὐρηλίας εἰς Παρισίους, διὰ δὲ τοῦ βασιλέως Λεοπόλδου τοῦ Α' εἰς Βρυξέλλας, καὶ διὰ τοῦ ἡγεμόνος Ἀλβέρτου, τοῦ συζύγου τῆς βασιλίσσης Βικτωρίας, εἰς Ἀγγλίαν· ἐν τῇ χώρᾳ μάλιστα ταύτῃ τοῦ σιδήρου καὶ τῶν μηχανῶν τὸ γερμανικὸν δένδρον τελειοποιηθὲν κατεσκευάσθη μεταλλινόν, ἀντὶ κηρίων ἔχον πολλάκις ῥάμφη φωταερίου, ὄντων ἐνδοθεν κοίλων τοῦ κορμοῦ καὶ τῶν κλάδων αὐτοῦ.

Ὀλίγω πρότερον τὸ δένδρον εἶχεν εἰσαχθῆ εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις ἐν Πετροπόλει· ἐν δὲ ταῖς πόλεσι τῆς Δανίας, τῆς Σουηδίας καὶ τῆς Νορβηγίας ἦν πιθανῶς ἐν χρήσει κατὰ τὰ τέλη τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος.

Ἄλλὰ τὸ ἔθιμον τοῦτο εἰναι ὄλιγος ἀγνωστον ἐν Ἰσλανδίᾳ, τῇ παλαιᾷ κοιτίδι τῆς θρησκείας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν γερμανικῶν ἐθνῶν, ἔνθα τοῦναντίον κατὰ τὰ Χριστούγεννα διατηρήθησαν πολλαὶ συνήθειαι, λείψανα ἐθνικῶν τελετῶν τῆς ἐορτῆς τοῦ ἀρτιγενοῦς ἡλίου καὶ τοῦ χειμερινοῦ ἡλιοστασίου. Ἐκ τούτου δὲ δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ πρέπει νὰ νηζητήσωμεν οὐχὶ εἰς τὴν παλαιόγονον τῶν Ἑθδῶν θρησκείαν, ἀλλ' εἰς τὸν χριστιανικὸν μεσαίωνα· καὶ τοσοῦτω μᾶλλον καθ' ὅσον οὐδὲν τεκμήριον ἔχομεν περὶ τῆς παλαιότητος τοῦ ἔθιμου. Ἀπορεῖ τις βεβαίως μανθάνων ὅτι τὸ νῦν πανταχοῦ σχεδὸν τῆς γῆς κοινὸν καὶ γνωστότατον δένδρον τῶν Χριστουγέννων, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος ἐν εὐαρίθμοις μόνον γερμανικαῖς χώραις συνεθίζετο, καὶ μόλις κατὰ τὴν σημερινὴν ἐποχὴν ἐπεξετάθη ἐπὶ τοσοῦτον. Κατ' ἀσφαλεῖς ὅμως μαρτυρίας ἦν γνωστὸν κατὰ τὴν δεκάτην ἐβδόμην ἑκατονταετηρίδα, ἕκ τινων δὲ δεδομένων ἀνάγουσιν αὐτὸ καὶ μέχρι τῆς δεκάτης πέμπτης, ἥτοι πρὸ τῆς ἐποχῆς τῆς μεταρρυθμίσεως.

Ὡς τινες ὑποθέτουσι, τὸ δένδρον τῶν Χριστουγέννων οὐχὶ ἀσήμαντον ἔχει σχέσιν μὲ τὴν προσφιλεῖ εἰς ἐκκλησιαστικούς συγγραφεῖς τοῦ μεσαίωνος παρομοίωσιν τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸ ἐν τῷ παραδείσῳ δένδρον τῆς ζωῆς. Εἰς τὸ δένδρον τοῦτο ἀναφέρονται πολλαὶ παραδόσεις δημοτικαὶ τε καὶ μὴ, συνδέουσαι τὸν στυρὸν μετὰ τοῦ δένδρου τῆς ζωῆς, καὶ ἀποτελοῦσαι κυκεῶνα αὐτόχροημα, ἐν ᾧ συγχέονται καὶ πολλάκις ἐν μέρει συνταυτίζονται, ὁ Χριστὸς, τὸ ξύλον τῆς γνώσεως καὶ τὸ ξύλον τοῦ σταυροῦ. Ἐκ τῆς ἐπενεργείας τοιούτων ἰδεῶν ἐν τοῖς μυστηρίοις τοῦ μεσαίωνος, παριστανομένου τοῦ μυστηρίου τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως σχεδὸν πάντοτε ἐστήνετο ἐπὶ τῆς αὐτοσχεδίου σκηνῆς δένδρον τι ἢ θάμνος, δπόθεν ἴσως παραπλήσιον ἔθιμον εἰσεχώρησε καὶ εἰς τὰς οἰκογενειακὰς τελετὰς.

Ἄλλὰ καὶ τὴν ἐθνικὴν ἀρχὴν τοῦ ἔθιμου ὑποστηρίζουσι τινες, διατεινόμενοι ὅτι τὸ δέν-

δρον τῶν Χριστουγέννων, παριστῶν τὸν χειμῶνα, σχετίζεται μετὰ τοῦ κοινοτάτου ἀνά πᾶσαν τὴν Εὐρώπην ἐθίμου τῶν δένδρων τοῦ Μαΐου, συμβολικῶν παραστάσεων τοῦ ἔαρος καὶ τοῦ ἀνδρωθέντος ἡλίου.

Ἐν Μονάχῳ, 25 Δεκεμβρίου 1879.

**Π.

ΜΟΝΟΜΑΧΙΑ ΔΙΑ... ΚΛΕΙΔΟΚΥΜΒΑΛΟΥ

Ἐσχάτως ἐν Ῥώμῃ δύο μουσικοὶ φίλοι ἐπισήθιοι, διαλεγόμενοι ἐν τινὶ λέσχῃ, ἤρισαν ἐπὶ μικρᾷ κατ' ἀρχὰς ἀφορμῇ, τοσοῦτον δὲ κατὰ μικρὸν ἐθυμώθησαν, ὥστε προσκάλεσαν ἑκάτερος τὸν ἕτερον εἰς μονομαχίαν. Οἱ φίλοι τῶν, κηδόμενοι περὶ τῆς σωτηρίας ἀμφοτέρων, ἐπειράθησαν νὰ τοὺς διαλλάξωσιν, ἀλλὰ μάτην· κατώρθωσαν ὅμως νὰ τοῖς ἐπιβάλωσι τοῦλάχιστον ἀνάγκηκτον διαγωνισμὸν, τὸν διὰ κλειδοκυμβάλου. Ἐκάτεροι ὄφειλον συγχρόνως νὰ παίζωσιν ἐπὶ ἰδίου ὄργανου, νὰ μὴ καταβιάσωσιν ἐπὶ μηδεμιᾷ αἰτία τοὺς δακτύλους ἀπὸ τῶν πλήκτρων τοῦ κλειδοκυμβάλου, νὰ τρώγωσι δὲ ἢ νὰ πίνωσιν, ἐὰν εἶχον χρεῖαν, διὰ ξένης χειρός· ὁ μακρότερον εἰς τὸ ἀδιαλείπτως παίζειν ἐγκαρτερήσας, θὰ ἐκηρύσσετο νικητής. Ἄθλον ὠρίστη τὸ μελόδραμα Τροβατόρε τοῦ Βέρδη, ὅπερ ἔμελλε νὰ παιχθῆ τρίς καὶ τετράκις ὀλόκληρον μέχρι παντελοῦς ἀπαυδήσεως. Μετὰ δώδεκα ὥρας ψυχικῆς ταραχῆς καὶ μουσικοῦ διαγωνισμοῦ τὰ πρόσωπα τῶν διαμαχομένων ἐγένοντο ἐρυθρά ὡς τὸ πῦρ, οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν ἐξεκυψαν ἀπὸ τῶν κοιωμάτων, αἱ χεῖρές τῶν ἐξωγώθησαν, αἱ δὲ παραινέσεις καὶ ἰκεσῖαι τῶν μαρτύρων δὲν ἴσχυσαν νὰ τοὺς συμφιλώσωσι. Μετὰ 22 ὥρας ὁ ἕτερος, βαρὺ καὶ βύθιον στεγάζας, ἔπεσε χαμαὶ ἀναίσθητος.

Γινῶμαι καὶ σκέψεις ἠθικαὶ τοῦ δουκὸς

ΔΕ-ΛΑ-ΡΟΣΦΟΥΚΩ

[Μετάφρασις Γ. Ζωχιοῦ.]

332.

Καὶ δι' αὐτὰς τὰς γυναῖκας ἄβυσσος εἶναι ἡ ἐρωτικὴ αὐτῶν τέχνη.

333.

Ἡ ἄκρα πρὸς ἄνδρα γυναικὸς αὐστηρότης δὲν εἶναι ἀπεχθείας ἀμέτοχος.

334.

Αἱ γυναῖκες τοῦ μὲν ἔρωτος δύνανται νὰ παραιτηθῶσι, τῶν δὲ ἐρωτικῶν τρόπων οὐδόλως.

335.

Ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ ἔρωτος ἡ ἀπάτη σχεδὸν πάντοτε ὑπερακοντίζει τὴν περὶ αὐτῆς ὑπόψιν.

336.

Ἐπάρχει ἔρωτος εἶδος, οὗ ἡ ὑπερβολὴ πᾶσαν ἀποβάλλει ζηλοτυπίαν.

337.

Συμβαίνει εἰς τὰ προτερήματα ὁ, τι καὶ εἰς τὰς αἰσθήσεις. Οἱ ὄλιγοι αὐτῶν ἐστερημένοι οὕτε